

INLEIDING

Te oordelen naar de enkele portretten die nog in het Château de Lourps hingen, had de familie Les Floressas des Esseintes in vroeger tijden bestaan uit woeste ijzervreters en grimmige lansknachten. Breedgeschouderd zaten ze geklemd in hun te nauwe lijsten; ze zagen er angstaanjagend uit met hun starre blik, hun opgedraaide snorren; hun gezwollen borst deed de enorme harnessen bijna barsten.

Dit waren de voorouders; de portretten van hun afstammelingen ontbraken; er was een leemte in de reeks gezichten van dit geslacht; één enkel doek diende als overgang, verbond het heden met het verleden. Het was een geheimzinnig en sluw gezicht met bleke, vermoeide trekken; jukbeenderen die met schmink waren aangezet; geplakte haarlokken waardoorheen een parelsnoer gevlochten was, terwijl de dunne geblankette hals uit de gesteven plooiën van een kraag stak.

Op deze afbeelding van een van de meest intieme vrienden van de hertog d'Épernon en de markies d'O werden de gebreken van een verzwakt geslacht en een teveel aan lymfe in het bloed al zichtbaar.

Het verval van deze oude familie had ongetwijfeld volgens vaste wetten zijn loop gehad; de mannelijke telgen werden steeds verwijfder en gedurende de laatste tweehonderd jaar, als om het werk van eeuwen te voltooien, huwelijkten de

Des Esseintes hun kinderen onder elkaar uit en verbruikten zo hun laatste krachten in bloedverwante verbintenissen.

Van deze familie nu, die eens zo groot was dat bijna alle bezittingen in de departementen Ile de France en La Brie haar toebehoorden, was nog slechts één afstammeling in leven: hertog Jean, een tengere jongeman van dertig jaar, bleekzuchtig en erg nerveus; met ingevallen wangen, koele, staalblauwe ogen, een omhoogstekende, maar rechte neus en slanke, schrale handen.

Door een wonderlijke speling der natuur leek deze laatste telg op die verre voorvader, de 'mignon',* want hij had hetzelfde bleekblonde puntbaardje en dezelfde duistere, tegelijk vermoeide en sluwe gelaatsuitdrukking.

Hij had een sombere jeugd gehad. Hoewel scrofuleus en gekweld door hardnekkige koortsaanvallen was hij er, dankzij goede verzorging en frisse lucht, toch in geslaagd de puberteit zonder al te veel kleerscheuren door te komen; en toen kwam ook zijn zenuwgestel weer tot rust, hij verloor de loomheid en doffe onverschilligheid, gevolgen van bleekzucht, en zijn lichamelijke groei voltrok zich verder op de normale wijze.

Zijn moeder, een lange, zwijgzame en stil-bleke vrouw, stierf door verval van krachten; de vader overleed aan een geheimzinnige ziekte; Des Esseintes was toen bijna zeventien jaar.

Als hij aan zijn ouders dacht, was er geen gevoel van dankbaarheid of genegenheid, alleen maar angst. Zijn vader, die gewoonlijk in Parijs verbleef, kende hij nauwelijks en zijn moeder zag hij in zijn herinnering onbeweeglijk op een sofa liggen in een donkere kamer van het Château de Lourps. Zelden waren zijn ouders samen en alles wat hij zich nog van hun kleurloze gesprekken voor de geest kon halen,

was dat ze tegenover elkaar zaten aan een rond tafeltje, dat slechts werd verlicht door een lamp met een lage kap, want de hertogin kreeg zenuwtoevallen bij licht en geluid; in het schemerdonker wisselden ze ternauwernood enkele woorden, dan verliet de hertog haar onbewogen, om zo snel mogelijk in de eerste trein naar Parijs te springen.

Bij de jezuiten, waar Jean op school ging, werd zijn leven wat gemakkelijker en aangener. In het begin vertroetelden de paters het kind dat hen verbaasde door zijn intelligentie. Ondanks al hun inspanningen konden ze hem er echter niet toe brengen regelmatig te studeren. Hij had plezier in bepaalde vakken, blonk al spoedig uit in Latijn, maar was daarentegen niet in staat ook maar twee woorden Grieks te vertalen; hij gaf geen blijk van enige aanleg voor de levende talen en legde een volledig onbegrip aan de dag, zodra men probeerde hem de eerste beginselen van de natuurwetenschappen bij te brengen.

Zijn familie trok zich weinig van hem aan; soms kreeg hij bezoek van zijn vader op het internaat, maar alles wat deze dan zei, was: 'Goedemorgen, goedenavond, wees gehoorzaam en vlijtig.' In de zomervakantie reisde hij naar Lourps, maar zijn aanwezigheid in het Slot was niet in staat zijn moeder uit haar gepeins te halen. Ze merkte hem nauwelijks op of bekeek hem gedurende enkele seconden met een bijna verdrietige glimlach, dan verzonk ze weer in de kunstmatige duisternis, waarin de zware gordijnen voor de ramen de kamer hulden.

De bedienden waren oud en deden hun werk met een verveld gezicht. Op regenachtige dagen snuffelde het kind, aan zichzelf overgelaten, in de boeken; als het mooi weer was, zwierf het hele middagen door de velden rondom Lourps.

Het was zijn grootste vreugde in de vallei af te dalen, naar

HOOFDSTUK I

Meer dan twee maanden gingen voorbij voordat Des Es-sintes echt kon gaan genieten van de vredige stilte in zijn huis te Fontenay; allerlei aankopen noodzaakten hem om in Parijs nog wat rond te snuffelen in winkels en de hele stad af te lopen.

Hoe had hij niet gewikt en gewogen voordat hij besloot zijn huis aan de behangers toe te vertrouwen!

Hij wist alles van kleuren af, of ze nu zuiver of samengesteld waren. Vroeger, toen hij gewoon was vrouwen thuis te ontvangen, had hij een boudoir ingericht met meubeltjes, gebeeldhouwd in bleek Japans kamferhout. Onder een soort baldakijn van roze Indiase satijn glansden de lichamen zacht in het door de stof getemperde licht dat uit speciaal daartoe vervaardigde lampen straalde.

Dit vertrek, waarin spiegels weerkaatsten en de muren een eindeloze reeks roze boudoirs weerspiegelden, had bij de vrouwen grote bewondering gewekt. Ze vonden het heerlijk hun naakte lichamen onder te dompelen in dat lauwe, zacht-roze bad, waarvan de prikkeling nog versterkt werd door de mentholgeur die het kamferhout verspreidde.

Maar afgezien van het gunstige effect dat deze onnatuurlijke atmosfeer de door gebruik van cosmetica en te weinig slaap verlepte huid een beetje frisheid scheen te geven, beleefde hij zelf in deze kwijnende omgeving bijzondere ge-

noemens, die in zekere zin nog intenser werden door de herinneringen aan doorstane ellende en verdriet dat voorbij was.

Zo had hij, uit haat en minachting voor zijn kinderjaren, aan het plafond van die kamer een kleine, van zilverdraad gevlochten kooi gehangen, waarin een krekkel zat die sjirpte zoals krekels 't eens hadden gedaan tussen de sintels in de open haarden op het Château de Lourps. Telkens als hij dit vertrouwde geluid hoorde, kwamen al die stille en zwaar-moedige avonden, die hij met zijn moeder had doorgebracht en heel die eenzaamheid van een trieste en verdrongen jeugd in zijn herinnering terug. En als de schokkende bewegingen van de vrouw die hij werktuiglijk streefde, dat visioen dan verdreven en hun woorden en gelach hem plotseling terugbrachten tot de werkelijkheid van het boudoir, voelde hij zich vanbinnen woedend worden en ontstond de behoefte wraak te nemen voor het verdriet dat men hem vroeger had aangedaan, de dolle drift om door perversiteiten de familieherinneringen te bezoedelen, het woedende verlangen om hijgend uit te razen op zachte vrouwenlijven, om de beker van wellustige waanzin tot de laatste en bittere druppel leeg te drinken.

Andere keren, als het spleen hem neerdrukte en hij door het herfstige, regenachtige weer een afkeer kreeg van de straten, van zijn huis, van de vuilgele hemel en de teerkleurige wolken, vluchtte hij naar deze kamer, bewoog de kooi zachtjes heen en weer en keek naar de schommelingen die eindeloos werden weerkaatst in de spiegels, totdat hij wazig bemerkte dat niet de kooi zelf in beweging was, maar dat het boudoir wankelde en draaide en het hele huis met een roze werveling vervulde.

Later, in de tijd dat hij het nodig vond de zonderling uit

te hangen, had Des Esseintes ook zijn woning op bizarre en opzichtige wijze gemeubileerd; de salon was verdeeld in een reeks nissen, verschillend gedecoreerd in een stijl die door een uiterst subtiele analogie van vrolijke of sombere, tere of barbaarse nuances vaag harmonieerde met het karakter van zijn Latijnse en Franse lievelingswerken. Hij ging dan in die nis zitten, waarvan de inrichting het beste scheen overeen te komen met de specifieke inhoud van het boek waarin hij in een opwelling toevallig was gaan lezen.

Ten slotte had hij een hoge kamer laten inrichten om er zijn leveranciers te ontvangen. Deze kwamen binnen en gingen naast elkaar zitten in koorstoelen; dan besteeg hij een indrukwekkende preekstoel en hield een preek over het dandyisme, waarbij hij zijn schoen- en kleermakers op het hart drukte zich zo precies mogelijk te schikken naar zijn herderlijke brieven wat betreft de snit van zijn kleren en hen dreigde met geldelijke excommunicatie als ze niet letterlijk de instructies opvolgden die deze vermaningsbrieven en bullen bevatten.

Hij kreeg de reputatie excentriek te zijn, niet in de laatste plaats omdat hij witfluwelen kostuums, goudgegalonneerde vesten droeg en in plaats van een das, een boeketje parmaviooltjes laag in zijn open hemd had gestoken. Hij onthaalde letterkundigen op veelbesproken diners: een van deze maaltijden, opgediend in achttiende-eeuwse stijl, was een rouwfeest geweest om de meest onbenullige van zijn tegenslagen te vieren.

De zwartgedrapeerde eetkamer kwam uit op een tuin die voor deze gelegenheid een metamorfose had ondergaan; de paden waren met houtskool bestrooid, het vijvertje had nu een zwart basalten rand en was met inkt gevuld; de heesterplantsoenen waren opnieuw beplant met cipressen en den-

nen. Het eten werd geserveerd op een zwart altaardoek, versierd met mandjes viooltjes en scabiosa; kroonluchters wierpen een groen schijnsel over de tafels en in kandelaars flakkerden kaarsen.

Terwijl een verborgen orkest rouwmarsen speelde, werden de gasten bediend door naakte negerinnen, die enkel muiltjes en kousen droegen, van zilverstof, waarop tranen geborduurd waren.

Men had uit zwartomrande borden gegeten: schildpadsoep, russisch roggebrood, rijpe olijven uit Turkije, kaviaar, gedroogde kuit van de harder, gerookte bloedworst uit Frankfurt, wildbraad opgediend in drop- en schoensmeer- kleurige sausjes, puree van truffels, amberkleurige roompralines, pudding, bloedperziken, druivengelei, moerbeziën en zwarte kersen. Uit donkergetinte glazen had men gedronken: wijnen uit La Limagne en Roussillon, Tenedos, Val-de-Peñas en Oporto; en na de koffie en notenbrandewijn, kwas, donker bier en stout.

DINER NAAR AANLEIDING VAN EEN SLECHTS TIJDELIJK OVERLEDEN MANNELIJKHEID stond op de uitnodigingskaarten, die op overlijdensberichten leken.

Maar mettertijd waren deze buitensporige grillen, waarop hij zich eens zo beroemde, als vanzelf verdwenen; en nu haalde hij verachtelijk zijn schouders op als hij dacht aan dat pueriel en verouderd aandoende vertoon, die excentrieke kleding, de bizarre verfraaiingen van zijn vertrekken. Hij had nu enkel het plan – en dit keer alleen voor zijn eigen plezier en niet meer om anderen te verbazen – een gerieflijk, maar niettemin uitzonderlijk huis in te richten; een curieus en rustig verblijf, dat precies voldeed aan de behoeften van het eenzame leven dat hij ging leiden.

Toen een architect het huis in Fontenay geheel volgens

zijn wensen had ingericht en hij alleen nog maar hoefde te beslissen over meubilering en decoratie, ging hij opnieuw zorgvuldig de reeks kleuren en nuances na die in aanmerking kwamen.

Wat hij wilde, waren kleuren die feller en helderder zouden lijken bij kunstlicht; hij bekommerde er zich weinig om of ze bij daglicht een vale of gemene weerschijn hadden, want hij leefde uitsluitend 's nachts. Hij meende dat de nacht intimiteit gaf, meer afzondering, en dat de geest slechts werkelijk geprikkeld werd en opvlamde door de nabijheid van het donker; hij vond het ook bijzonder plezierig zich in een helverlichte kamer te bevinden, die als enige een teken van leven gaf te midden van in duisternis gehulde en slapende huizen; een soort genieting waar misschien wel een tikkeltje ijdelheid bij kwam; een wonderlijk gevoel van voldoening die ervaren wordt door allen die vaak tot diep in de nacht werken; wanneer ze dan door de gordijnen gluren, zien zij dat om hen heen de wereld duister is en geluidloos en dood.

Langzaam zocht hij, één voor één, de kleuren uit.

Blauw krijgt bij kaarslicht een groenige tint; als het donkerblauw is, zoals kobalt of indigo, wordt het zwart; lichtblauw neigt naar grijs; en als het zuiver en zacht is als turkoois, wordt het mat en koel.

Er kon dan ook geen sprake van zijn blauw te laten domineren in een vertrek, tenzij in samenspel met een andere kleur.

Aan de andere kant wordt het ijzergrijs in dezelfde omstandigheden nog somberder en zwaarder; parelgrijs verliest zijn azuren schijn en verandert in een vuilwitte tint; het bruin vervlakt en verkilt en wat betreft het donkergroen, zoals keizer- of mirtegroen, dat geeft hetzelfde effect als het donkerblauw en smelt samen met het zwart; blijven dus nog

over de blekere kleuren groen, zoals bijvoorbeeld pauwgroen, de vermiljoenen en de lakken, maar door het licht verdwijnt het blauw eruit en het laat slechts het geel over dat er op zijn beurt onecht en troebel uitziet.

Hij behoefde evenmin aan tinten te denken als zalm, maïsgeel of roze, omdat ze verwijfd aandeden, wat strijdig zou zijn met zijn ideeën over afzondering; de verschillende paarse tinten, die immers hun glans geheel verliezen, kwamen ook niet in aanmerking. Alleen het rood zal 's avonds zijn volle kleur houden, maar wat voor rood! Een troebele, rode tint, een gemeen donkerrood. Het leek hem overigens totaal zinloos zijn toevlucht te nemen tot die kleur, want als men een bepaalde dosis wormkruid inneemt, wordt alles purper voor het oog en zodoende kan men, zonder het aan te raken, de kleur van zijn behang veranderen.

Toen hij al deze kleuren had verworpen, bleven er slechts drie over: rood, oranje en geel.

Van die drie kleuren gaf hij de voorkeur aan oranje en bevestigde zo door zijn eigen voorbeeld de waarheid van een theorie, waar hij een bijna wiskundige betrouwbaarheid aan toekende: de wetenschap namelijk dat er een harmonie bestaat tussen de zinnelijkheid van iemand die werkelijk artistiek is en de kleur die zijn ogen heel duidelijk en helder zien.

Dit geldt niet voor de doorsneemens, van wie de ruwe netvliezen noch het ritme, eigen aan iedere kleur, noch de mysterieuze bekoring van hun schakeringen en vervloeiingen kunnen waarnemen; evenmin voor de ogen van de bourgeois, die ongevoelig zijn voor de luister en majesteit van vibrerende en sterke kleuren. Des Esseintes had alleen achtung voor mensen die zeer gevoelige, door literatuur en kunst geëfende pupillen hebben en hij was ervan overtuigd dat de

ogen van iemand die droomt van een ideaal, illusies verkiest en naar de nacht verlangt, in het algemeen aangenaam gestreeld worden door blauw en aanverwante tinten, zoals mauve, lila en parelgrijs, als ze maar hun zachtheid behouden en niet de grens overschrijden waar ze hun persoonlijkheid verliezen en in zuiver paars of onvervalst grijs veranderen.

Druktemakers daarentegen, de volbloedige, knappe, stevige kerels, die lak hebben aan formaliteiten, onstuimig ergens op afgaan en onmiddellijk hun hoofd verliezen, die mensen vinden over het algemeen het grootste genot in de heldere glans van geel en rood, in de knaleffecten van vermiljoen en chroom, die hen verblinden en bedwelmen.

De ogen van mensen met een zwak gestel en nerveuze aanleg, wier sensuele begeerte vurig verlangt naar gerechten met de sterke smaak van gezouten vis, kruiden en gerookt vlees, de ogen van zeer gespannen en spichtige mensen worden bijna alle gestreeld door die prikkelende, morbide kleur met zijn onnatuurlijke pracht, schel en bijtend: oranje.

Er kon dan ook geen enkele twijfel bestaan over de keuze van Des Esseintes; maar er deden zich nog grote moeilijkheden voor. Hoewel rood en geel al extra glans krijgen bij kunstlicht, geldt dat niet altijd voor hun samenstelling oranje, die opflikkert en overgaat in het felle oranjerood van de Oost-Indische kers.

Bij kaarslicht bestudeerde hij al die schakeringen van het oranje en ontdekte er één, die hem voldoende uitgebalanceerd leek en in overeenstemming met zijn eisen. Na deze voorbereidende studie probeerde hij, voor zijn studeerkamer tenminste, zo weinig mogelijk gebruik te maken van stoffen en tapijten uit het Oosten; omdat alle rijk geworden handelaren ze bij de uitverkoop in de warenhuizen konden